

DOCENTENHANDLEIDING

Lespakket: Het verhaal van Willem en de Franse lelie

Historische fictie • Creatief schrijven • Buren 1551

www.hetverhaalvanwillem.nl

1. Over het lespakket

Dit lespakket voor groep 7 en 8 neemt leerlingen mee naar Buren in 1551, rond het huwelijk van Willem van Oranje en Anna van Egmond. Aan de hand van ‘Het verhaal van Willem en de Franse lelie’ ontdekken leerlingen hoe geschiedenis en fictie samen een verhaal kunnen vormen. Het pakket bestaat uit een interactieve presentatie en vier creatieve opdrachten. Gebruik het als complete lessenreeks of kies de onderdelen die bij jouw klas passen.

Leerdoelen

Leerdoel	Presentatie	Opdr. 1	Opdr. 2	Opdr. 3	Opdr. 4
Historische context begrijpen <i>Kennis opdoen over Buren in 1551, Willem van Oranje, Anna van Egmond en hun huwelijk.</i>	x	x		x	x
Historische kennis toepassen <i>Beoordelen en gebruiken wat past bij de tijd en omgeving van 1551.</i>	x	x	x	x	x
Historische bronnen gebruiken <i>Informatie uit onder andere een historische plattegrond en het verhaal gebruiken.</i>	x			x	
Fictie en historische werkelijkheid verbinden <i>Herkennen en toepassen hoe echte geschiedenis en verzonnen elementen samen een verhaal kunnen vormen.</i>	x		x	x	
Informatie uit verhalen gebruiken <i>Relevante informatie over personages, gebeurtenissen en andere verhaalelementen herkennen en gebruiken.</i>	x	x	x	x	x
Verhaalelementen ontwikkelen en verbinden <i>Personage, voorwerp, plaats en gebeurtenis bewust inzetten en met elkaar in verband brengen.</i>	x		x	x	x
Een verhaal plannen, structureren en schrijven <i>Ideeën verzamelen en uitwerken tot een samenhangend verhaal met begin, ontwikkeling en einde.</i>			x	x	
Sfeer en beleving onderzoeken en overbrengen <i>Ervaren en toepassen hoe taal, muziek en beeld sfeer kunnen creëren.</i>	x	x		x	x
Creatieve keuzes maken en beargumenteren <i>Keuzes maken en kunnen uitleggen wat ermee wordt bedoeld of bereikt.</i>	x	x	x	x	x
Betekenis beeldend vormgeven <i>Kleuren, symbolen, illustraties en andere beeldende middelen doelgericht gebruiken.</i>		x	x		x
Een ontwerpproces doorlopen <i>Ideeën verzamelen, keuzes maken, schetsen en een ontwerp uitwerken.</i>		x			x
Rekening houden met doel en publiek <i>Taal en beeld zo inzetten dat een verhaal of ontwerp iets bij de lezer of kijker oproept.</i>	x	x		x	x

Aansluiting Landelijke kerndoelen

Met de presentatie en opdrachten werken leerlingen aan onderstaande nieuwe kerndoelen voor het primair onderwijs. Voor Nederlands zijn deze sinds augustus 2026 in werking getreden. Voor Mens en maatschappij en Kunst en cultuur betreft het de definitieve conceptkerndoelen (versie 2025), die nog niet formeel in werking zijn getreden.

Leergebied	SLO Kerndoelen	Aansluiting binnen het lespakket
Nederlands	2. Teksten begrijpen 3. Teksten produceren 4. Gesprekken voeren 8. Ervaring opdoen met literatuur 9. Inzicht tonen in literatuur	Leerlingen gebruiken informatie uit verhalende teksten, bespreken en onderbouwen hun keuzes en werken met kenmerken van verhalen. Ze ontwikkelen personages en gebeurtenissen, plannen en schrijven een samenhangend verhaal en denken na over titel, sfeer, doel en lezer.
Mens en maatschappij	27. Historische verschijnselen verkennen	Leerlingen maken kennis met Buren in 1551, Willem van Oranje, Anna van Egmond en hun huwelijk. Ze werken met historische personen, gebeurtenissen, voorwerpen en bronnen en plaatsen hun eigen fictieve verhaal bewust in een historische tijd en omgeving.
Kunst en cultuur	35. Artistiek creatief vermogen ontwikkelen 36. Kunstzinnige uitingen maken	Leerlingen onderzoeken hoe beeld en muziek betekenis en sfeer kunnen overbrengen. Ze gebruiken kleuren, symbolen, patronen en illustraties om ideeën te verbeelden en doorlopen bij hun ontwerpen een creatief proces van bedenken, kiezen, schetsen en uitwerken.

2. Voorbereiding

Benodigheden

Benodigheden	Presentatie	Opdr. 1	Opdr. 2	Opdr. 3	Opdr. 4
Minimaal één exemplaar van 'Het verhaal van Willem en de Franse lelie'	x	x	x	x	
(Online)programma 'PowerPoint' en presentatiebestand 'Het verhaal van Willem'	x				
Werkbladen van de gekozen opdrachten, geprint voor de leerlingen		x	x	x	x
Plattegrond van Buren in 1551 (<i>gedrukt of digitaal</i>)				x	
Digibord of ander scherm voor de presentatie	x				
Geluidsmogelijkheid voor het afspelen van de muziek	x				
Internettoegang voor de online muziek om te luisteren tijdens het werken		x	x	x	x
Schrijfmateriaal	x	x	x	x	x
Teken- en kleurmateriaal		x	x		x
Voldoende tijd	± 30 min.	± 30 min.	± 30 min.	± 60 min.	± 45 min.

De tijden zijn indicatief en afhankelijk van het tempo en de gekozen uitwerking. Spreek vooraf een tijd af en geef tussendoor aan hoeveel tijd er nog over is.

Kies je route

De presentatie en vier opdrachten vormen samen een doorgaande lessenreeks, maar ieder onderdeel kan ook afzonderlijk worden ingezet. Kies de route die past bij jouw les en de tijd die je hebt.

ROUTE 1

De complete reis

Presentatie

Opdracht 1
De Huwelijksstoet

Opdracht 2
Schat of Rommel?

Opdracht 3
Waar begint een avontuur?

Opdracht 4
Maak van jouw verhaal een boek

 Totaal: ± 3 uur
(incl. presentatie)

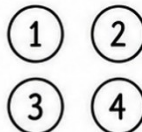
ROUTE 2

Kies wat je nodig hebt

Presentatie

+

Alleen de opdrachten
die bij jouw les passen

 Tijd: afhankelijk van
jouw keuze

ROUTE 3

Focus op één thema

Presentatie

Opdracht 1
De Huwelijksstoet

OF

Presentatie

Opdracht 2
Schat of Rommel?

OF

Presentatie

Opdracht 3
Waar begint een avontuur?

OF

Presentatie

Opdracht 4
Maak van jouw verhaal
een boek

 Tijd: ± 30–60 minuten
per onderdeel

3. De uitvoering

Presentatie | *duur ± 30 minuten*

De presentatie bestaat uit vier interactieve onderdelen en de finale. De leerlingen bepalen zelf de volgorde door op het keuzescherf één van de vier iconen te kiezen. Na ieder onderdeel keert de presentatie automatisch terug naar dit scherm, waarna opnieuw een keuze kan worden gemaakt.

Verdeel tijdens de presentatie de beurten over verschillende leerlingen en vraag regelmatig door op hun antwoorden. Er is niet altijd één goed antwoord: het gaat bij verschillende onderdelen juist om het beredeneren en verwoorden van keuzes.

Schat of Rommel?

Klik steeds verder om een nieuw voorwerp of een nieuwe situatie te laten verschijnen. Laat leerlingen aangeven of zij dit een schat of rommel vinden als uitgangspunt voor een verhaal.

Geef per onderdeel enkele leerlingen de beurt en vraag door: Waarom zou je hier wel of juist geen verhaal mee kunnen beginnen? Wat zou ermee kunnen gebeuren?

Het doel is niet om tot één juist antwoord te komen. Een voorwerp dat voor de één rommel lijkt, kan voor een ander juist het begin van een spannend verhaal zijn.

Waar begint een avontuur?

Laat de plattegrond van Buren zien met daarop de aangegeven locaties. Vraag de leerlingen waar zij hun verhaal zouden laten beginnen.

Verdeel de beurten en laat leerlingen hun keuze toelichten. Vraag bijvoorbeeld waarom juist die plek geschikt is en wat daar zou kunnen gebeuren.

Verschiedende antwoorden zijn mogelijk; de gekozen plek vormt het uitgangspunt voor de verbeelding van de leerling.

De Huwelijksstoet

Begin met de vraag: Wie gingen er in 1551 in Buren trouwen? Vertel vervolgens over Willem van Oranje en Anna van Egmond en waarom hun huwelijk belangrijk was. Laat op de volgende dia de afbeelding zien van hoe Willem, de fictieve hoofdpersoon, de huwelijksstoet gezien kan hebben.

Bij de volgende dia verschijnen vier vaandels. Leg kort uit waarom tijdens zo'n stoet vaandels werden megedragen. Behandel de vaandels daarna één voor één: Wie zou voor dit vaandel kiezen?

Geef enkele leerlingen de beurt en vraag waarom zij juist dit vaandel kiezen. Ga daarna pas door naar het volgende vaandel. Ook hier gaat het om de argumentatie achter de keuze, niet om een goed of fout antwoord.

Historische toelichting

Op 8 juli 1551 trouwden Willem van Oranje en Anna van Egmond in Buren. Ze waren allebei pas achttien jaar oud. In de zestiende eeuw trouwden belangrijke adellijke families niet alleen uit liefde. Een huwelijk kon zorgen voor meer geld, grondbezit, macht en aanzien. Anna was een rijke erfgename met grote bezittingen en door hun huwelijk werd Willem onder andere graaf van Buren.

Het huwelijk tussen Willem en Anna is ook belangrijk voor de Nederlandse geschiedenis. Hun zoon Filips Willem erfde later de titel Prins van Oranje. De familie van Willem van Oranje groeide in de eeuwen daarna uit tot het Huis van Oranje-Nassau, waaruit uiteindelijk het Nederlandse koningshuis ontstond. Die historische band is vandaag nog zichtbaar: ook koning Willem-Alexander draagt de titel graaf van Buren. Zo heeft een huwelijk van bijna vijfhonderd jaar geleden nog altijd sporen in het Nederland van nu.

Onder de keien van de stad

Lees samen een gedeelte uit hoofdstuk 4 van 'Het verhaal van Willem en de Franse lelie'. Laat verschillende leerlingen om de beurt een stukje voorlezen.

Tijdens het voorlezen speelt de bijbehorende muziek uit de presentatie. Deze blijft herhalen totdat verder wordt geklikt.

Besprek na afloop kort wat de muziek met het verhaal deed. Bijvoorbeeld: Vond je het verhaal spannender door de muziek? Veranderde de sfeer? Wat hoorde je in de muziek waardoor dat gebeurde?

FINALE

Fictie of non-fictie

Door te klikken verschijnt er telkens een uitspraak over 'Het verhaal van Willem' of de wereld van 1551. Bij iedere uitspraak kiezen de leerlingen of deze fictie of non-fictie is.

Spreek vooraf twee keuzes af, bijvoorbeeld:

- staan = fictie / zitten = non-fictie, of
- links in het lokaal = fictie / rechts in het lokaal = non-fictie

Leerlingen die verkeerd kiezen, vallen af. Na de keuze kan kort worden toegelicht of het onderdeel werkelijk heeft bestaan of voor het verhaal van Willem is bedacht.

Fictie

De hoofdpersoon Willem bestond echt.

De munt met de scheur bestaat echt.

Ties, de smid, heeft echt bestaan.

De stoffenwinkel van Willems vader heeft echt bestaan.

Onder de stad liggen geheime tunnels.

Non-fictie

Willem van Oranje trouwde in Buren.

Het kasteel van Buren heeft echt bestaan.

De Sint-Lambertuskerk bestond al in 1551.

Willem van Oranje was pas 18 jaar toen hij trouwde.

Inschattingsvragen

Zijn er na de keuzes nog meerdere leerlingen over? Gebruik dan een inschattingsvraag om een winnaar te bepalen. Laat de overgebleven leerlingen een getal opschrijven. Wie het dichtst bij het juiste antwoord zit, wint.

Hoeveel mensen liepen mee in de huwelijksstoet?

Antwoord: ongeveer 600 mensen

Hoe oud is de Sint-Lambertuskerk in Buren?

Antwoord: ongeveer 650 jaar

De vier opdrachten | *duur ± 30-60 minuten per opdracht*

De werkbladen bevatten alle instructies die leerlingen nodig hebben om zelfstandig aan de slag te gaan. Neem de opdrachten vooraf zelf goed door, zodat je ze waar nodig kunt toelichten. De opdrachten kunnen afzonderlijk worden uitgevoerd of achtereenvolgens als lessenreeks. Licht vooraf kort toe welke opdracht de leerlingen gaan maken en spreek af hoeveel tijd zij hiervoor krijgen.

Samen afsluiten | *duur is afhankelijk van de gekozen werkvorm*

De opdrachten zijn zelfstandig uit te voeren, maar lenen zich goed voor een gezamenlijke afsluiting. Kies een vorm die bij jouw klas en beschikbare tijd past. Laat bijvoorbeeld enkele leerlingen hun werk presenteren, organiseer een kleine tentoonstelling, laat leerlingen elkaars werk bekijken of bespreek klassikaal welke keuzes zij hebben gemaakt. De opdrachten kunnen ook worden gecombineerd, bijvoorbeeld door de verhalen en boekomslagen samen tentoon te stellen.

4. Historische bijlagen

Buren in 1551

Buren was in 1551 een kleine, ommuurde stad. Wie de stad in of uit wilde, moest door een van de zes stadspoorten. Rond de stad lagen muren, wallen en grachten die Buren moesten beschermen. Deze verdedigingswerken waren kort daarvoor nog gemoderniseerd door de Italiaanse vestingbouwer Alessandro Pasqualini. Ook het grote kasteel, dat direct bij de stad lag, was door hem verbouwd en versterkt.

Binnen de muren lagen de huizen, winkels en werkplaatsen dicht bij elkaar. Ambachtslieden maakten en verkochten er hun producten en op straat bewogen mensen zich vooral te voet, te paard of met paard en wagen. De stad kende geen moderne riolering, elektriciteit of straatverlichting. 's Avonds werd het daardoor werkelijk donker in de straten. Water moest uit putten, pompen of andere beschikbare waterbronnen worden gehaald en vuur was nodig voor warmte, licht en het bereiden van voedsel.

Een belangrijk herkenningspunt was de Sint-Lambertuskerk, die in 1551 al eeuwen in het centrum van Buren stond. Daarnaast domineerde het enorme kasteel het stadsbeeld. Dat kasteel bestaat tegenwoordig niet meer, maar was in de zestiende eeuw een indrukwekkend complex met torens, muren en grachten. Het maakte onmiddellijk zichtbaar dat Buren niet alleen een kleine handels- en woonstad was, maar ook de residentie van een belangrijke adellijke familie.

Buiten de stadspoorten veranderde het beeld snel. Daar lagen wegen, akkers, weilanden en verspreide bebouwing. De stadsmuren vormden daardoor een duidelijke grens tussen de dichtbebouwde stad en het omliggende landschap.

Op 8 juli 1551 moet het normale straatbeeld tijdelijk sterk zijn veranderd. Willem van Oranje en Anna van Egmond trouwden die dag in Buren. Honderden gasten en deelnemers aan de huwelijksstoet kwamen naar de stad. Paarden, rijk geklede edelen, dienaren en vaandeldragers trokken door dezelfde straten waar het dagelijkse leven van de inwoners zich afspeelde. Voor het relatief kleine Buren moet dat een uitzonderlijk schouwspel zijn geweest.

Geloof in 1551

Geloof was in 1551 veel nadrukkelijker aanwezig in het dagelijks leven dan tegenwoordig. De kerk bepaalde mede het ritme van het jaar, met zondagen, kerkelijke feestdagen en vastenperioden. In Buren stond de Sint-Lambertuskerk centraal in het religieuze leven. De bevolking was officieel katholiek en ook belangrijke gebeurtenissen zoals huwelijken werden binnen de kerk gevierd.

Tegelijkertijd was er in Europa veel aan het veranderen. Sinds het begin van de Reformatie hadden hervormers zoals Maarten Luther kritiek geuit op de katholieke kerk. Hun ideeën verspreidden zich snel en leidden tot nieuwe christelijke geloofsstromingen. In de Nederlanden van keizer Karel V bleef het katholicisme echter de officiële godsdienst en werd het openlijk aanhangen van verboden hervormde ideeën streng bestreden.

Ook Willem van Oranje bevond zich midden in die religieuze veranderingen. Hij was oorspronkelijk luthers opgevoed, maar toen hij op elfjarige leeftijd het prinsdom Orange erfde, stelde keizer Karel V als voorwaarde dat Willem katholiek zou worden opgevoed. Hij kwam daarom naar de Nederlanden en groeide verder op aan het katholieke hof. Toen Willem in 1551 met Anna van Egmond trouwde, was hij officieel katholiek.

Pas later in zijn leven zou Willem opnieuw nauwer betrokken raken bij de protestantse zaak. De grote godsdienstige conflicten waarmee hij later bekend werd, lagen in 1551 dus nog grotendeels in de toekomst. Juist daardoor bevindt het verhaal zich op een interessant kantelpunt: de katholieke kerk is nog dominant aanwezig, terwijl de religieuze veranderingen die de Nederlanden ingrijpend zouden veranderen al in volle gang zijn.

Willem van Oranje en Anna van Egmond

Toen Willem van Oranje en Anna van Egmond in 1551 trouwden, waren ze allebei pas achttien jaar oud. Toch behoorden ze op die jonge leeftijd al tot de hoogste kringen van de adel en beschikten ze over titels en bezittingen die hun positie en toekomst grotendeels bepaalden.

Willem werd geboren als Willem van Nassau. Toen hij elf jaar oud was, erfde hij van zijn neef René van Chalon het prinsdom Orange en belangrijke bezittingen in de Nederlanden. Vanaf dat moment was hij prins van Oranje. Vanwege deze bijzondere erfenis groeide Willem verder op aan het hof van keizer Karel V, waar hij werd voorbereid op een leven binnen de hoogste adel.

Anna was de enige dochter van Maximiliaan van Egmond, graaf van Buren. Na het overlijden van haar vader in 1548 erfde zij onder andere Buren, Leerdam, IJsselstein en andere omvangrijke bezittingen. Daarmee was Anna een zeer vermogende en aantrekkelijke huwelijkspartner. Voor adellijke families draaide een huwelijk in de zestiende eeuw namelijk niet alleen om liefde. Geld, grondbezit, macht, familiebanden en aanzien speelden een belangrijke rol bij de keuze van een huwelijkspartner.

Door hun huwelijk werden de bezittingen en belangen van twee belangrijke adellijke families met elkaar verbonden en werd Willems positie in de Nederlanden verder versterkt. Willem werd door het huwelijk onder andere graaf van Buren. Uit bewaard gebleven correspondentie ontstaat bovendien het beeld dat Willem en Anna ook persoonlijk aan elkaar gehecht waren; Willem sprak Anna liefkozend aan als Tanneke.

Samen kregen zij drie kinderen. Hun eerste dochter overleed jong, maar dochter Maria en zoon Filips Willem bereikten de volwassen leeftijd. Anna zelf overleed al in 1558, slechts 25 jaar oud.

De verbintenis tussen Willem en Anna kreeg uiteindelijk een veel grotere historische betekenis. Hun nakomelingen en Willems familie vormden een belangrijke basis voor het latere Huis van Oranje-Nassau, waaruit eeuwen later het Nederlandse koningshuis voortkwam. De band die in de zestiende eeuw met Buren ontstond, is nog altijd zichtbaar: koning Willem-Alexander draagt ook tegenwoordig de titel graaf van Buren.

Het huwelijk van 8 juli 1551

Op 8 juli 1551 stond Buren in het teken van het huwelijk van Willem van Oranje en Anna van Egmond. Voor de kleine ommuurde stad moet het een uitzonderlijke dag zijn geweest. Vanuit verschillende delen van de Nederlanden en het Duitse Rijk kwamen voorname gasten en hun gevolg naar Buren om de plechtigheid bij te wonen.

Het huwelijk werd voltrokken in de Sint-Lambertuskerk. De aartsbisschop van Keulen was naar Buren gekomen om het huwelijk in te zegenen en bracht een indrukwekkend gevolg met zich mee. Historische beschrijvingen spreken over een stoet van ongeveer 600 ruiters. Ook talrijke edelen waren voor de gelegenheid naar Buren gekomen.

De huwelijksstoet moet een bijzonder schouwspel hebben gevormd. Door de straten trokken paarden, edelen, dienaren en vaandeldragers. Vaandels maakten zichtbaar bij welke edelman, familie of groep iemand hoorde en droegen herkenbare kleuren, wapens en symbolen.

Samen met de kostbare kleding en uitrusting van de gasten moet dit sterk hebben afgestoken tegen het normale straatbeeld van Buren.

Na de plechtigheid werd er feestgevierd op het kasteel van Buren. Daar kwamen de gasten samen voor het huwelijksfeest en een uitgebreid feestmaal. De kerk, de straten van de stad en het grote kasteel vormden zo samen het decor van de huwelijksdag.

Voor de inwoners van Buren moet 8 juli 1551 een dag zijn geweest waarop hun vertrouwde stad er tijdelijk heel anders uitzag: drukker, kleurrijker en voller dan gewoonlijk. Juist dat maakt de huwelijksdag een aansprekend historisch moment om je voor te stellen hoe het geweest kan zijn om bijna vijfhonderd jaar geleden tussen de inwoners van Buren te staan.

Feit, fictie en historische fictie

Het verhaal van Willem en de Franse lelie is historische fictie. Dat betekent dat het verhaal zich afspeelt tegen een historische achtergrond die werkelijk heeft bestaan, maar dat daar een verzonnen avontuur en fictieve personages aan zijn toegevoegd. Zo kunnen lezers zich in het verleden verplaatsen zonder dat alles wat zij lezen daadwerkelijk is gebeurd.

De historische basis van het verhaal is Buren in 1551. Willem van Oranje en Anna van Egmond hebben echt bestaan en trouwden op 8 juli van dat jaar in Buren. Ook locaties zoals het kasteel van Buren en de Sint-Lambertuskerk zijn historisch. De stad, het huwelijk en de personen die daarbij daadwerkelijk aanwezig waren, vormen zo het historische decor waarbinnen het verhaal zich afspeelt.

De hoofdpersoon Willem en zijn vrienden zijn daarentegen fictieve personages. Ook bijvoorbeeld de munt met de scheur, de stoffenwinkel van Willems vader en de avonturen die de kinderen beleven, zijn voor het verhaal bedacht. Hetzelfde geldt voor de geheime tunnels onder de stad zoals die in het verhaal worden gebruikt. Er gaan geruchten dat deze bestaan, maar ondanks dat dit niet bewezen is zorgen ze ervoor dat binnen de historische wereld een nieuw avontuur kan ontstaan.

Juist de combinatie van feit en fictie maakt historische fictie interessant. Een schrijver kan de lege plekken in de geschiedenis gebruiken om zich af te vragen: wat zou er gebeurd kunnen zijn? Daarbij is het belangrijk onderscheid te blijven maken tussen wat uit historische bronnen bekend is en wat voor het verhaal is bedacht. Zo kan een fictief avontuur de geschiedenis tot leven brengen, terwijl de historische werkelijkheid herkenbaar blijft.

Bronnen historische achtergrond

- Canon van Nederland – Canon van Buren. *Versterkte stad in één keer aangelegd; Pasqualini; De Sint-Lambertuskerk; Huwelijk Willem van Oranje & Anna van Egmond*. Geraadpleegd via canonvannederland.nl.
- Mijn Gelderland – Canon van Buren. *Huwelijk Willem van Oranje & Anna van Egmond* en *De Sint-Lambertuskerk*. Erfgoed Gelderland. Geraadpleegd via mijngelderland.nl.
- Hofman, J.H. *Huwelijk van Prins Willem van Oranje met Anna van Egmond*. In: *Bijdragen en Mededelingen van het Historisch Genootschap*, deel 14 (1893). Geraadpleegd via dbnl.org.
- Canon van Nederland. *Willem van Oranje* en *De Opstand*. Nederlands Openluchtmuseum / Canon van Nederland. Geraadpleegd via canonvannederland.nl